

01

Sociaal Kernteam Westland

Professionals van het Sociaal Kernteam Westland (SKT) krijgen te maken met allerlei verschillende vragen van inwoners. In het dagelijks werk worden onder andere de richtlijnen voor Jeugdhulp en Jeugdbescherming gebruikt om samen met de gezinnen te komen tot een passend antwoord. Directeur-bestuurder Pieter Houwers, gedragswetenschapper Sam Dekker en procesbegeleider Eline Bol leggen uit hoe zij dit aanpakken. Ze delen hun ervaringen zodat andere teams daarvan kunnen leren. In hun werkwijze spelen themakaarten een belangrijke rol om de richtlijnen concreet te benutten. In dit praktijkvoorbeeld lees je kort wat het SKT is, hoe het SKT werkt en hoe de professionals de richtlijnen toepassen.

Kennismaken met SKT Westland

In de gemeente Westland is het SKT het centrale punt voor jeugdhulp. Inwoners kunnen hier terecht met vragen over opvoeden, opgroeien en specialistische hulp. Het team ondersteunt gezinnen op verschillende manieren:

- (Lichte) hulpverlening en ondersteuning
- Toegang tot passende jeugdhulp (beschikkingen)
- Zorgregie bij complexe situaties

Elk gezin krijgt een vaste zorgregisseur. Deze begeleidt het gezin vanaf het eerste contact. De zorgregisseur maakt samen met het gezin een plan van aanpak en betreft belangrijke personen uit hun netwerk. Als het nodig is, biedt de zorgregisseur zelf hulp of schakelt specialistische hulp in. Het uitgangspunt is altijd dat het gezin zelf de regie houdt. Het SKT ondersteunt waar dat gewenst of nodig is.

Werkwijze Sociaal Kernteam

De werkwijze van het Sociaal Kernteam sluit aan bij het transformatie-denken uit de Jeugdwet. Belangrijke kernelementen zijn: passende ondersteuning bieden, normaliseren, voorkomen van problemen (preventie) en het betrekken van het sociale netwerk van kinderen en ouders. Deze uitgangspunten komen samen in de manier waarop het team contact maakt met gezinnen. De basis-

vraag is altijd: "Vind je het goed als ik naast je kom staan? Jij houdt de regie."

Vanaf het eerste moment richt de zorgregisseur zich op het aansluiten bij het gezin, het leggen van verbinding, het opbouwen van vertrouwen en het werken vanuit gelijkwaardigheid. Dit vraagt om een combinatie van bescheidenheid en professionaliteit: ruimte geven aan het gezin waar het kan, en deskundigheid inzetten waar dat nodig is. Het doel is om samen met het gezin duurzame oplossingen te vinden. En om ondersteuning te bieden die past bij de situatie én het gezin sterker maakt voor de toekomst.

Werken met richtlijnen

De richtlijnen voor Jeugdhulp en Jeugdbescherming vormen één van de belangrijke inhoudelijke kaders voor de professionals. Ze bevatten veel kennis die de zorgregisseur kan gebruiken in het contact met gezinnen. De organisatie ziet de richtlijnen als een aanvulling op de praktijkervaring en expertise van de professionals.

Het uitgangspunt is dat de richtlijnen de zorgregisseurs helpen om passende en onderbouwde ondersteuning te bieden. De ervaring van het Sociaal Kernteam is dat het vaak goed werkt om wat later in het proces gebruik te maken van richtlijnen, nadat het contact en vertrouwen er is.

Inzet van themakaarten

Het Sociaal Kernteam gebruikt themakaarten om het werken met richtlijnen en andere kennisbronnen makkelijker en praktischer te maken. Deze themakaarten zijn ontwikkeld voor onderwerpen die vaak voorkomen in de praktijk van het wijkteam, en sluiten aan bij de behoeften van zorgregisseurs en de vragen van gezinnen. Voorbeelden hiervan zijn themakaarten over Problematische gehechtheid, Scheiding, KOPPP/KOV en Trauma.

In de themakaart komen kennis, hulpmiddelen, handelingssuggesties, aanbod en de relevante richtlijnen samen. Ze zijn kort en overzichtelijk (maximaal twee A4) en hebben altijd dezelfde opbouw:

Korte achtergrondinformatie over het onderwerp:

- Signaleren en screenen
- Ondersteunen
- Indien nodig een specialist betrekken

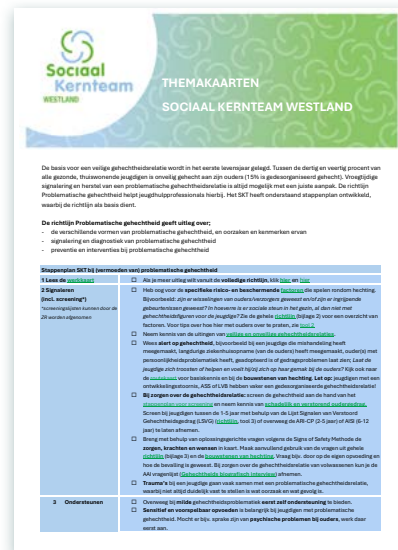
Elk onderdeel bevat adviezen, praktische handvatten, stappenplannen en handige links.

Het is belangrijk dat de kaarten actueel blijven. Zorgregisseurs worden actief geïnformeerd zodra er een update is.

De themakaarten worden samengesteld door de gedragswetenschapper en de procesbegeleider. Het is belangrijk dat de kaarten actueel blijven, bijvoorbeeld wanneer er nieuwe interventies of werkwijzen beschikbaar komen. Zorgregisseurs worden actief geïnformeerd zodra er een update is.

Hoe helpen themakaarten bij de inzet van richtlijnen?

Themakaarten bundelen de informatie en maken deze compacter, duidelijker en beter hanteerbaar. Door de inhoud van de richtlijnen per thema samen te vatten en op maat aan te bieden, worden de richtlijnen behapbaar. Hierdoor kunnen zorgregisseurs ze makkelijker en gericht inzetten in hun werk met gezinnen.

Afbeelding: Themakaart over Problematische gehechtheid. De gehele themakaart vind je op de volgende pagina's.

Elke themakaart combineert alle relevante informatie vanuit het perspectief van de zorgregisseur: welke stappen kun je samen met het gezin zetten, en wanneer? Door deze acties concreet te maken, worden de richtlijnen automatisch onderdeel van de dagelijkse werkwijze van het wijkteam.

Voor zorgregisseurs is dit overzicht behulpzaam. Zij krijgen in een vaak complexe omgeving veel informatie te verwerken en hebben te maken met verschillende bronnen, zoals kaders, werkwijzen, verwachtingen, beleidsveranderingen en uiteenlopende problemen van gezinnen. Kennisdocumenten, zoals richtlijnen, zijn vaak uitgebreid en bevatten veel details. Daardoor kunnen ze onoverzichtelijk lijken, waardoor ze soms niet worden gebruikt.

Het structureel gebruiken van themakaarten zorgt ervoor dat zorgregisseurs de kennis uit de richtlijnen en andere relevante bronnen beter leren kennen en toepassen. Ze zien sneller welke onderdelen bruikbaar zijn in een specifieke situatie, en welke minder bruikbaar zijn. De volgende stap is om te onderzoeken of AI functionaliteit ontwikkeld kan worden die effectief relevante kennis real time en op maat ontsluit.

De basis voor een veilige gehechtheidsrelatie wordt in het eerste levensjaar gelegd. Tussen de dertig en veertig procent van alle gezonde, thuiswonende jeugdigen is onveilig gehecht aan zijn ouders (15% is gedesorganiseerd gehecht). Vroegtijdige signalering en herstel van een problematische gehechtheidsrelatie is altijd mogelijk met een juiste aanpak. De richtlijn Problematische gehechtheid helpt jeugdhulpprofessionals hierbij. Het SKT heeft onderstaand stappenplan ontwikkeld, waarbij de richtlijn als basis dient.

De richtlijn Problematische gehechtheid geeft uitleg over;

- de verschillende vormen van problematische gehechtheid, en oorzaken en kenmerken ervan
- signalering en diagnostiek van problematische gehechtheid
- preventie en interventies bij problematische gehechtheid

Stappenplan SKT bij (vermoeden van) problematische gehechtheid

1 Lees de werkkaart	☐ Als je meer uitleg wilt vanuit de volledige richtlijn , klik hier en hier
2 Signaleren (incl. screening*) <i>*screeningslijsten kunnen door de ZR worden afgenomen</i>	☐ Heb oog voor de specifieke risico- en beschermende factoren die spelen rondom hechting. Bijvoorbeeld: <i>zijn er wisselingen van ouders/verzorgers geweest en/of zijn er ingrijpende gebeurtenissen geweest? In hoeverre is er sociale steun in het gezin, al dan niet met gehechtheidsfiguren voor de jeugdige? Zie de gehele richtlijn (bijlage 2) voor een overzicht van factoren. Voor tips over hoe hier met ouders over te praten, zie tool 2</i> ☐ Neem kennis van de uitingen van veilige en onveilige gehechtheidsrelaties . ☐ Wees alert op gehechtheid , bijvoorbeeld bij een jeugdige die mishandeling heeft meegemaakt, langdurige ziekenhuisopname (van de ouders) heeft meegemaakt, ouder(s) met persoonlijkheidsproblematiek heeft, geadopteerd is of gedragsproblemen laat zien; <i>Laat de jeugdige zich troosten of helpen en voelt hij/zij zich op haar gemak bij de ouders?</i> Kijk ook naar de routekaart voor basiskennis en bij de bouwstenen van hechting . Let op: jeugdigen met een ontwikkelingsstoornis, ASS of LVB hebben vaker een gedesorganiseerde gehechtheidsrelatie! ☐ Bij zorgen over de gehechtheidsrelatie: screen de gehechtheid aan de hand van het stappenplan voor screening en neem kennis van schadelijk en verstorend oudergedrag . Screen bij jeugdigen tussen de 1-5 jaar met behulp van de Lijst Signalen van Verstoord Gehechtheidsgedrag (LSVG) (richtlijn , tool 3) of overweeg de ARI-CP (2-5 jaar) of AISI (6-12 jaar) te laten afnemen. ☐ Breng met behulp van oplossingsgerichte vragen volgens de Signs of Safety Methode de zorgen, krachten en wensen in kaart. Maak aanvullend gebruik van de vragen uit gehele richtlijn (bijlage 3) en de bouwstenen van hechting . Vraag bijv. door op de eigen opvoeding en hoe de bevalling is geweest. Bij zorgen over de gehechtheidsrelatie van volwassenen kun je de AAI vragenlijst (Gehechtheids biografisch interview) afnemen. ☐ Trauma's bij een jeugdige gaan vaak samen met een problematische gehechtheidsrelatie, waarbij niet altijd duidelijk vast te stellen is wat oorzaak en wat gevolg is.
3 Ondersteunen	☐ Overweeg bij milde gehechtheidsproblematiek eerst zelf ondersteuning te bieden. ☐ Sensitief en voorspelbaar opvoeden is belangrijk bij jeugdigen met problematische gehechtheid. Mocht er bijv. sprake zijn van psychische problemen bij ouders , werk daar eerst aan.

Stappenplan SKT bij (vermoeden van) problematische gehechtheid

	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Start de begeleiding met psycho-educatie aan de ouders;<ul style="list-style-type: none"> -Heb oog voor het gevoel van falen bij de ouder. Benadruk dat het niet de schuld van de ouders is dat de jeugdige een problematische gehechtheidsrelatie heeft, maar dat de ouders wel kunnen bijdragen aan herstel van de gehechtheidsrelatie. -Geef uitleg over de bouwstenen van hechting. Welke behoeften heeft de jeugdige op welke leeftijd en wat heeft hij/zij nodig van ouders? -Geef uitleg over de cirkel van veiligheid, de vaardigheden van ouders en hoe onveilige hechting er uit ziet. -Gebruik de truitjes-metafoor voor uitleg over interactie tussen ouder en de jeugdige. -Geef uitleg over de 5 sterren van sensitief en responsief oudergedrag -Geef uitleg over hechting in begrijpelijke taal -Verstuur ouders de cliëntenversie van de richtlijn (NJI) ☐ Geef passende psycho-educatie aan de jeugdige, zoals het boekje “Hoe Lizzy over hechting leerde”. ☐ Gebruik in de ondersteuning aan ouders;<ul style="list-style-type: none"> -De werkkaart sensitief disciplineren, <i>bijv. op ooghoogte zitten en het kind even aanraken</i>. -Herhaalde uitleg over de 5 sterren van sensitief en responsief oudergedrag, <i>bijv. hoe kijken naar de behoeften van het kind</i> -Instructie aan de hand van de basic-trust methode, <i>bijv. een ontvangstbevestiging van het kind vragen</i> -Kleine interventies vanuit de bouwstenen van hechting (pag 5 en 6), <i>bijv. een talentenposter maken om te werken aan zelfvertrouwen</i> -Opvoedtips problematische gehechtheid ☐ Aan de NIKA-getrainde collega's: Maak in de begeleiding waar mogelijk gebruik van video-opnames van de ouder-kind interacties. Bekijk fragmenten terug waar ouders er in slaagden het gedrag van hun kind te benoemen waarna het kind een positief signaal afgaf.
4 Verwijzen	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Wanneer na ondersteuning vanuit het SKT de hechting is verbeterd, maar er nog wel nog andere klachten zijn (zoals angst), verwijst dan door. ☐ Wanneer het nodig is de gehechtheidsproblemen uitgebreider te onderzoeken (stap 3), en/of er is sprake van ernstige gehechtheidsproblematiek (en dus ernstigere gedragsproblemen) verwijst door voor diagnostiek. Voor af- en overwegingen in de behandeling en effectieve interventies, zie hoofdstuk 5. Houd bijvoorbeeld rekening met de leeftijd; hoe ouder de jeugdige, hoe lastiger de aanpak van problematisch gedrag. ☐ Zet naast diagnostiek en behandeling van gehechtheidsproblemen ook altijd aanvullende begeleiding in bij gedragsproblemen (zie richtlijn gedragsproblemen) ☐ Beoordeel of er preventief aanbod is vanuit voortliggend veld. Denk bijvoorbeeld aan Voorzorg vanuit JGZ (na deze interventie meer sensitiviteit van de moeder naar het kind) ☐ Beoordeel welke interventie passend is, voor interventies klik hier en de gehele richtlijn (H5). Denk aan: VIPP-SD (0-6 jaar) en de Basic Trustmethode (2-12 jaar) (preventief), of NIKA voor ouders van kinderen (0-6 jaar) met een verhoogd risico op gedesorganiseerde gehechtheid. ☐ Let op: holding therapy of regressietherapie kan schadelijk zijn bij problematische gehechtheid. Daarnaast zijn er nog maar weinig goede interventies voor jeugdigen vanaf 7 jaar. ☐ Zie erop toe dat een jeugdige met een problematische gehechtheidsrelatie over een langere tijdsperiode gevolgd wordt
5 Meer informatie nodig?	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Fysiek trainingsaanbod SKT: ACE training ☐ Online (trainings-)aanbod SKT: Klik hier Webinars:<ul style="list-style-type: none"> -Hechting: De relatie tussen een kind en zijn opvoeder(s) Cursus:<ul style="list-style-type: none"> -Hou me vast & laat me los ☐ Een filmpje (voor professionals) over de relatie tussen trauma en hechting ☐ Knappe koppen binnen het SKT op het gebied van hechting: klik hier